

БАТОЗЬКА БИТВА ОЧИМА ЇЇ СУЧАСНИКА

Серед небагатьох писемних джерел про Батозьку битву особливе місце посідають свідчення її учасників. Серед них - Міколай Гечиньський, військовий товариш, який у листі від 3 червня 1652 року до князя Анджея Лещиньського канцлера великого коронного описав події 1-2 червня, учасником яких він був.

Нижче подаємо наш переклад листа М. Гечиньського:

«Зустрівши д[ня] 3 червня почту Й[ого] К[нязівської] М[илос]ті, яка йшла до нас до обозу під Батогом, але уже не було потреби щоб ішла далше; наважився просити В[ель]м[ожного] Пана повернутися назад і аби як по швидше дати знати про нещасливий і нечуваний і швидкий наш погром Хмельницьким і Ордою кримською, ногайською і буджацькою.

Хід тоді такий війни тої був. Дня 1-го червня Орда підступила в кількості 16 тисяч під військо наше. Військо охоче з разу, доказувало того дня, а саме три полки напали на Орду за пів милі, де знову Орді прийшла допомога, яка збоку напала на наших і зразу гору взяла, і не без шкоди було в Рицарстві, якому забава була аж до вечора. – На ранок д[ня] 2 червня з полудня сам Хмельницький з тією ж силою і з своєю наступив: тієї ж години не могли ми їх стримати, але нас в кільце огорнула Орда шаблями, а Козаки табором так опанували, що із ґрунту нас зі всім військом знесено. Я[ясновельможний] Пан] Гетьман (Марцін Каліновскі Гетьман польний коронний - *прим, упорядника*) зараз же повернувся до редутив до чужоземців, але і там не довго забавлявся, до часу коли гарматами навколо не оточив ворог, маючи їх кілька десятків; тоді або забитий, або також живими взяли з них, якщо піддалися, що мусіли, коли ж в таких редутах без води і нашвидку зроблених при навалі, не можна триматися, а в такій конфузії яка сталася, що в той час засурмили, аж рушила челядь: а обоз був такий, що сто тисяч ледве б його оборонило. В чолі лише один ряд став, ніби місяцем коло обозу, а в тилу жодної душі здатної до оборони не було, навіть від води; де як хотіли так нас зараз усіх взяли, і деякі хотіли до обозу то Козаки як Татари напали. - Мені Пан Бог з-під одної хоругви до послуги Р[ечі Пос]п[о]літої з товаришем одним, предивним способом дав уплав перебратися. Рідко хто, або мало втекло, бо дуже переправлялося багато, і ліси густі біля того місця були. Панове ті були при Ясновельможному] Панові] Гетьманові: Пан черняхівський, Я[сновельможний] Щан] Обозний, Я[сновельможний] Пан] Староста красноставський, Щан] Балабан і Пан] Незабітовські, Пан] Коссаковскі Підсудок, Пан] Валіньські і інших кілька Ротмістрів. Як

їм фортуна послужила в такому разі? Важко знати, лише сумнівно, що бодай хтось з них уцілів, через таке густе військо. Чужоземці боролись добре і Рейтарі, лише зрідка хто з них буде до послуги і оборони Р[ечі Пос]п[о]літої. Полк Пана] Воєводи брацл[авського] той не прийшов був до нас, лише був близько обозу і зміг відійти до Кам'янця. Задніпрське військо і полк Ясновельможного] Пана] Воєводи руського, і Панів] Сапегів під Хвастовим став, очікуючи на то військо з-за Дніпра: для того удавали що зосередились і в облозі залишались від Козаків, другі удаючи, що обороняють ріку, Поліссям відходили. Який замисел того неприятеля буде дальше?.. Бог лише знає. Лише В[ельможному] Пану потрібно, Й[ого] Королівську] М[иліс]ть і усю Р[іч Пос]п[о]літу умовляти, аби оборона на тижні або через два яка стала, остерегла щоб в глиб землі нашої (ворог - *В. К.*) не йшов. Що давши до відомості високому В[ельможного] Пана розумові, прошу при тому аби та відомість нещасна, не дуже по філософськи виписана, як від збитого кістеньми і маючого очі випалені порохом, вдячно прийнята була, - маючи мене убогого жовніра в пам'яті, який служив понад два десятки літ безперервно. Віддаюсь милостивій ласці В[ельможного] Пана. - Даний з Нового Константинова д[ня] 3 Червня вночі, р[оку] 1652» [1].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Grabowski Ambroży. Ojczyście spominki w pismach do dziejów dawnej Polski; Diariusze, Relacye, Pamiętniki i t. p., służyć mogące do objaśnienia dziejów krajowych: tudzież listy historyczne do panowania królów Jana Kazimierza i Michała Korybuta oraz listy Jana Sobieskiego marszałka i hetmana wielkiego koronnego. - Krakow, 1845. - Т. II. - S. 82-84.